

Atomvåben er blevet brugt to gange i krig – mod de japanske byer [Hiroshima og Nagasaki](#). Vi har alle hørt om de enorme, ubegribelige tab af menneskeliv i løbet af et øjeblik – og i løbet af måneder og år derefter.

Den destruktive kraft i disse våben chokerede en verden, der ellers havde oplevet al den destruktion og al det barbari, man kunne forestille sig i de foregående seks års krigshelvede.

Hele 2. verdenskrig var så rystende en periode, at der i de efterfølgende år sprang en rigdom af initiativer, som havde denne fælles overskrift: Dette må ikke ske igen. FN var et sådant initiativ.

[FN-pagten](#)s indledende ord lyder sådan: *VI DE FORENEDE NATIONERS FOLK [er] BESLUTTEDE PÅ at frelse kommende Generationer fra Krigens Svøbe, som to Gange i vor Levetid har bragt usigelige Lidelser over Menneskeheden.*

De allierede sejrherre fra krigen satte sig ind i Sikkerhedsrådet som permanente medlemmer med vetoret. Og da Sikkerhedsrådet på alle medlemmers vegne fik *Hovedansvaret for Opretholdelse af mellemfolkelig Fred og Sikkerhed*, var det en vigtig position.

Desværre frøs samarbejdet mellem de allierede ned kort efter krigens afslutning i august 1945 – markeret ved den tidligere premierminister Churchills berømte/berygtede [jerntæppetale](#), som han holdt den 5. marts 1946.

Hvad betyder det? Jo, det betyder, at de fem permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet i løbet af et år eller to efter, at de indtog deres pladser, var at finde på hver sin side af dette Jerntæppe: på den ene side USA, Storbritannien, Frankrig – på den anden side Sovjetunionen og Kina. Dvs. at den største konflikt i verden blev ført lige ind i midten af det organ, der havde *Hovedansvaret for Opretholdelse af mellemfolkelig Fred og Sikkerhed*.

Den 'fejlkonstruktion' har skæmmet FN's arbejde lige siden. Realister vil sige, at det ikke kunne forholde sig anderledes: De mest magtfulde nationer ville aldrig indordne sig under et flertals afgørelser i Generalforsamlingen, hvor hver nation har 1 stemme.

Tilbage til atomvåbnene: USA havde nok forestillet sig/ ønsket at have dem for sig selv. Men der gik kun få år, før Sovjet bragte sin første atombombe til sprængning. Hermed var kapløbet om at have overhånden i forhold til den anden side sat i gang. Op igennem 1950'erne var USA langt foran – ved Cubakrisen i 1962 havde USA ti gange så mange sprænghoveder som Sovjet – nemlig omkring 19.000.

Jeg tror, at alle, der kan huske den tid, husker det som 13 højspændte forfærdelige dage. Det var SÅ tæt på, at en atomkrig brød ud. Heldigvis var der ledere, der holdt hovedet koldt og modstod fristelsen til at sætte et altødelæggende angreb ind mod deres modstander. Situationen betød, at der efterfølgende blev oprettet sikre direkte kommunikationslinjer mellem Moskva og Washington. Og de atmosfæriske atomprøvesprængninger, som havde gjort det risikabelt at spise rugbrød i Danmark, blev forbudt.

Sidst i 1970'erne lykkedes det Sovjet at komme på højde med og overhale USA og engang i firserne nåede [verdens samlede arsenaler](#) op på umulige 60.000 sprænghoveder – nogle var mindre, men

de fleste meget større end bomberne, der ødelagde Hiroshima og Nagasaki – nogle 100 gange så store eller mere.

Siden de sidste år i 1980'erne er antallet af sprænghoveder reduceret til nu at være omkring 13.000 – med omkring 2.000 i højt beredskab, dvs. klar til affyring. Den enorme destruktive kraft, de repræsenterer, er nok til at ødelægge Jorden flere gange – for mennesker og andre levende væsener.

Som om det ikke var nok, kunne forskere i begyndelsen af 1980'erne lægge rapporter frem om, at en udveksling af et stort antal atomvåben kunne udløse det, de kaldte [atomvinter](#). Store byer ville blive ramt af ildstorme ovenpå et bombeangreb. Enorme mængder af sod ville blive løftet op i stratosfæren, hvorfra det ikke kunne regne ud, men fordele sig rundt om Jorden og lukke så meget sollys ude, at fotosyntesen ville blive reduceret så meget, at fødevareproduktionen ville gå dramatisk ned med verdensomspændende hungersnød til følge.

Disse alarmerende udsigter [var medvirkende](#) til, at Ronald Reagan og Mikhail Gorbatsjov satte egentlig nedrustning i gang. Og det var afgørende for, at Latinamerikanske lande og senere afrikanske lande engagerede sig i den globale debat om atomvåben.

Efter den kolde krigs ophør skete der en betydelig reduktion i antallet af sprænghoveder. Det var primært resultatet af bilaterale aftaler mellem USA og Rusland. Men fremdriften blev gang på gang bremsed ned af gensidig mistillid og utilfredshed med modpartens handlinger.

Og efterhånden gik det så meget i stå, at nogle af de lande, der ikke var atommagter eller lod sig beskytte af andre landes atomvåben – som f.eks. Danmark og 26 andre NATO-lande – blev utålmodige. De mente, at atommagterne havde forpligtet sig til at afruste ifølge [Ikke-spredningstraktaten](#) fra 1968, fordi dens artikel VI siger det!

Disse lande begyndte at tale om behovet for en ny traktat, som simpelthen forbød atomvåben. Lang historie kort: en række Stillehavsnationer, Østrig, Mexico osv. tog initiativ til det, der blev til en [FN-traktat om forbud mod atomvåben](#). Den blev vedtaget af 122 nationer i FN's Generalforsamling i 2017 – og fire år efter – i januar 2021 – trådte den så i kraft.

Forbudstraktaten forbyder nationer at *udvikle, afprøve, producere, fremstille, overføre, besidde, lagre, bruge eller true med at bruge atomvåben eller tillade, at atomvåben kan stationeres på deres område*. Den forbyder dem også at hjælpe, tilskynde eller tilskynde nogen til at deltage i nogen af disse aktiviteter.

Siden august 2020 har [Forbyd Atomvåben](#), der er et netværk af 10 freds- og miljøorganisationer, arbejdet for at få Danmark til at tilslutte sig traktaten.

Men Danmark har ligesom alle andre NATO-lande valgt at vende ryggen til FN i det stykke – man har ikke villet deltage i debatterne eller afstemningen om traktaten – og i juni i år nægtede regeringen oveni købet at sende en observatør til det første møde mellem de 66 lande, der indtil videre har ratificeret Forbudstraktaten.

Situationen i dag giver mindelser om Cubakrisen – det er der ganske mange, der er enige om. Risikoen for en militær konfrontation mellem Rusland og NATO er større end på noget andet tidspunkt de sidste 30 år. Risikoen for, at den eskalerede til en atomkrig, er større, end det er behageligt at tænke på.

Atomkrig er en af flere globale trusler – ved siden af klimakrisen og forringelsen af den biologiske mangfoldighed. Disse kriser er alle menneskeskabte og kan modvirkes af mennesker. Men det kræver solidaritet, mod, aktivisme, organisering og viden – foruden held i store mængder.

Nu i de første fire uger af august er der møde i FN i New York for de 189 lande, der har tilsluttet sig Ikke-spredningstraktaten. Denne traktat er det foretrukne redskab for den danske regering, for USA og de øvrige 'anerkendte' atommagter.

Det er tvivlsomt, om konferencen ender med positive resultater med den nuværende spænding mellem USA, Storbritannien og Frankrig på den ene side og Rusland henholdsvis Kina på den anden. Men vi ved, at det store flertal af lande, som er med i De Alliancefrie Bevægelse, og som står bag Forbudstraktaten, vil presse på sammen med [ICAN](#), [Læger mod Kernevåben](#) og andre stærke internationale fredsorganisationer. De vil tale for, at atommagterne og deres allierede ændrer holdning til Forbudstraktaten, sætter gang i afrustning og på sigt tilslutter sig Forbudstraktaten.

Vi kan ikke blive ved med udelukkende at satse på, at heldet er med os. Vi skal have reel nedrustning, ja fuldstændig afrustning og afskaffelse af disse menneskefjendske våben.

Den 18-årige ukrainske studerende og aktivist Yelyzaveta Khodorovska (eller Liza) talte forleden på Ikke-spredningskonferencen i New York og sagde blandt andet:

"De fleste ukrainere troede som jeg ikke, at denne krig var mulig. Vi forestillede os aldrig, at vi ville lide under en brutal aggression med mindelser om kolonitiden, med umenneskelige forbrydelser og tortur, som bryder alle krigens love, alt sammen gjort mulig ved terroristiske trusler om at bruge atomvåben.

...

En [anerkendt] Ikke-spredningsatommagt truer med at bruge sit atomarsenal ikke kun mod en suveræn Ikke-spredningsstat uden atomvåben, men mod enhver, som vover at blande sig i konflikten for at hjælpe med at beskytte uskyldige liv. Atomvåben dræber mennesker i Ukraine, selv når de ikke bliver brugt, fordi Rusland bruger atomafskrækkelsen som et skjold til at beskytte sine forbrydelser.

*Dette er uacceptabelt. Som parter i Ikke-spredningstraktaten er det jeres opgave at fordømme denne og alle nukleare trusler og sikre, at det aldrig sker igen. Ellers, hvad er så pointen med denne konference?"*¹

¹ Læs [hele teksten her](#) Se [video her](#)